

Fodor János

A 70 éves Bernády – Egy városi ünnepség anatómiája

Mottó: „– Bernády – E nevet vési a szobor alá, aki ma téged ünnepel”

Miként ünnepelték életében Bernádyt, illetve hogyan nézett ki egy városi népünnepély a két világháború közötti Marosvásárhelyen? – írásomban többek között ezekre a kérdésekre kerestem választ.

A cím alatti mottó Gagyi László alkalmi költeményéből származik, amelyet Bernády 70. születésnapján rendezvényére írt. Az eddigi kutatások alapján, némi túlzással kijelenthető, hogy a kortársak soraiban két csoportot különböztethetünk meg: aki szerette, illetve aki gyűlölte Bernády személyét, személyiségét. Gyakori volt az a jelenség is, hogy ugyanazon személy tette mindkettőt, de természetesen nem egyszerre.

1934 áprilisában ünnepelték Bernády György 70. születésnapját, amely a korszak sajtójából ítélve, valamint az ünnepségen részt vevők számát tekintve kijelenthető, hogy a két világháború közötti marosvásárhelyi magyarság legnagyobb méretű tömegrendezvényéről beszélhetünk. Bernády kultuszáról készült egy doktori disszertáció,¹ melynek téziseit nem kívánom kétségbe vonni, inkább megerősíteni szeretném abban, hogy az 1934-es ünnepségek által élő kultuszápolással tisztelgett a város egykori vezetője előtt. A kultusz-kérdéshez annyit tennék hozzá, hogy Bernády fiatal politikusként a helyi Kossuth-kultusz kialakításában, ápolásában játszott szerepe általi tanulságokat levonva alakította ki a sajátját. Bár születésnapján részéről is elhangzik a kultuszteremtés tagadása. Ez inkább egy tudatos udvariassági forma, mintsem a saját ünnepeltetésének megakadályozása vagy visszautasítása.

Az előrehaladott korú Bernády 1934-re, a politikai aktivitását tekintve, a háttérbe vonuló ember képét festette magáról. Ekkor már túl volt politikai karrierje csúcspontjain, melyek közül csak a kisebbségi létben kapott szerepe számított abban az időszakban és a kollektív emlékezetben a „legfrissebbnek”. Az első világháború utáni országos jellegű politizálása, amely 1922-től 1927-ig tartott,² kevésbé sikeres korszakként értékelhető. A szinte párhuzamosan kezdődő, 1926-tól 1929-ig tartó, viszonylag rövid polgármestersége után is inkább morális sikereket ért el, megbuktatása és a polgármesteri állásából való távozása igencsak megtépázta népszerűségét. Ezt követte egy rövid időszak 1930–1933 között, amikor egy sajátos politikai konstrukcióval sikerült megvalósítania helyi szinten a politikai

---

¹ GYÖRGY V. IMOLA 2013.

² Ugyanis ekkor volt parlamenti képviselő a román országgyűlésben.

megosztottság részleges felszámolását. A Magyar Polgári Demokrata Blokk megszüntetésével, illetve annak integrálásával az Országos Magyar Párt városi szervezetébe, elmondható, hogy sikerült „korrigálnia” az addigi megosztó politizálás miatti népszerűségvesztést.³ Ennek az „utóregzései” az ünnepekre is valamelyest kihatottak, de többségében mégis elmondható, hogy relatíve kevés politikai vonatkozású felszólalás volt, még azok is nagymértékben egyetértettek ünneplésével, akik korábban a „külön utassága” ellen kampányoltak.

1934 márciusától a liberális kormányzat ismét Emil Dandéát helyezte városvezetői funkcióba, a helyi OMP pedig nem volt hajlandó tagokat delegálni a bizottságba, mivel szerintük törvénytelenések történtek, többek között Bernády személyét sem voltak hajlandók elfogadni. Nagyjából ebben a „puskaporos” politikai hangulatban rendezte a városi magyar közösség a Bernády ünneplését, a téma ez alatt nem került elő, viszont a Városháza és Bernády között folyt egy „árnyaltabb” üzenetváltás a köszöntők alatt. Továbbá meg kell jegyezni, hogy ebben az időszakban Bernády részben vagy inkább fokozatosan már Szovátára visszavonulva fejtette ki közéleti tevékenységét.⁴ Ennek ellenére, az 1934-ben rendezett ünnepek hosszú közéleti aktivitásának méltó lezárásaként tarthatók számon.

„Bernády-ünneplések” városi hagyományai

A konkrét ünnepi események bemutatása előtt érdemes visszapillantani a korábbi hasonló jellegű rendezvényekre. A városi ünnepek hagyománya az első világháború előtti időkben is népszerűségnek örvendett a polgárság körében, amely a hétköznapi monotóniájából egyfajta megváltást jelenthetett: „Zajos politikai vitái mellett még elevenebbé tette a város életét a régi világ [értsd világháború előtti] flekkenezéseinek, nagy ivásainak, választásainak emléke.”⁵ A hagyományos keresztény ünnepek mellé (karácsony, húsvét, újév stb.) a városi politikum az országos trendekhez igazodva igyekezett politikai vonatkozású hagyományteremtést biztosítani.

Ilyen volt a *Székely vértanúk* emlékoszlopának felállítása után az 1848-as hagyományápolás kezdeteinek mondható március 15-ei ünnepek rendezése. Ezek szervezésével a polgármesteri hivatal foglalkozott, majd 1891-től e feladatot fokozatosan a fiatal gyógyszerész és városi törvényhatósági tag, Bernády vette át.⁶ Emellett a Kossuth-kultusz

³ Lásd a Magyar Polgári Demokrata Blokk tevékenységére vonatkozó fejezetet.

⁴ A szovátai aktivitásáról lásd: JÓZSA ANDRÁS 2012, 70–82.

⁵ Kiegészítés tőlem. ORBÁN ISTVÁN 1943, 67.

⁶ *Közérdek*, 1891. március 22.

városi alakításában is oroszlánrészt vállalt, egyik fő kezdeményezője volt a marosvásárhelyi Kossuth Lajos-szobor felállításának, az erre való gyűjtés egyik főszervezőjeként.⁷ A helyi Kossuth-kultusz kiépítésében vállalt szerepe miatt gyanítható, hogy már ekkor elsajátította és a későbbiekben tudatosan is alkalmazta a kultuszépítés mechanizmusait. Ugyanerre a korszakra tehető a társasvacsorák, díszfogadások meghonosítása is, mivel még képviselőisége előtt számos alkalommal vendégül látta a város előljáróit, a vidéki arisztokrácia nevesebb tagjait, de országosan ismert politikusok is gyakran megfordultak nála. Ilyen volt 1894-ben Apponyi Albert marosvásárhelyi látogatása, akinek tiszteletére Bernády díszvacsorát rendezett.⁸

Az ünnepek másik vetületét a névnapok megünneplése jelentette. Számos esetben egy-egy városi előljáró születésnapja helyett a névnapjának megünneplése volt honos a század elején, melynek hagyománya a két világháború közötti időszakra is kiterjedt. Ez különösen érvényes volt azokra a keresztény hagyományokhoz szorosan kötődő nevekhez, melyek a magyarság számára is meghatározók voltak, mint az István, a János vagy a mi esetünkben a György. Szent György napja a régi hagyományokban a sárkányölő legenda mellett a tavasz kezdetét is jelentette, hagyományosan ekkor hajtották ki a teletől jószágokat a legelőre. Bernády esetében elmondható, hogy szintén a Kossuth-kultusz ápolásának hagyományából inspirálódva építette fel elsősorban a polgármestersége alatti időszakban a saját névnap ünnepéit.⁹ Ennek első megünneplésére polgármesterré választásának évében (1902) kerülhetett sor, bizonyos értelemben pedig a szerencsének is köszönhető, mivel összevonhatta az előző polgármester névnapjával.¹⁰ Ez az ünnepség igencsak emlékezetesre sikerült, erről ekképpen számolt be a korabeli sajtó: „Hangos volt a tegnap és tegnapelőtt a város – a csöndes szokástól eltérőleg – különösen este, s a vidámság másnapra is átrikkant. Bélákat és Györgyöket üdvözölték barátaik, tisztelőik, a fehér asztal s a gyöngyöző nedű mellett mindenfelé. Dr. Bernády György is vendégeiül látta csaknem az egész komunitást, élén a főispánnal s számos előkelőségével városunknak tegnap este.”¹¹

A *Székelység* című lap részletesebben írt az eseményről: „A Trébely szőlőhegy alján, de a város fölött impozánsan emelkedő és a legnagyobb kényelemmel és komforttal berendezett

⁷ Ennek első sajtóbeli nyomai 1894-re tehetőek, ezután Bernády nyilvánosan is felkarolta az ügyet. *Közérdek*, 1894. április 22.

⁸ Ezek rendszerint zártkörű rendezvények voltak, viszont a beszámolók szerint a vendégek nem szenvedtek hiányt a kiszolgálás minőségében, hiszen a házigazda olykor francia pezsgőt is felszolgált a gazdag lakomán. Lásd: *Közérdek*, 1894. január 28.

⁹ Az augusztus 25-ére eső (Kossuth) Lajos névnap ünnepélyt először 1889-ben rendezhette a fiatal Bernády, mint dalosztályi elnök. A későbbi években is megszervezte, amikor a nyári kellemes időre eső ünnepet népszerű városi kerthelyiségekben tarthatta, ünnepi beszédek, előadások kíséretében. *Marosvidék*, 1889. november 10.

¹⁰ Előzőleg Geréb Béla volt Marosvásárhely polgármestere, kinek névnapja április 23-ra esik, egy nappal a Szent György-nap előtt.

¹¹ *Székely Lapok*, 1902. április 25.

palotájának fényesen kivilágított termei már este 8-kor a vendégek sokaságától zsongott, kik között ott voltak a városunk vezetői férfiai majdnem teljes számban. A ház kedves úrnője férjével, aki rövid polgármesteri működésének ideje alatt máris annyi jelét adta ezen állásra való rátermettségének, szeretetreméltó kedvességgel fogadta a vendégeket.”¹²

A városi szokásoknak egy másik típusába tartozik az előljárók felkeresése, nyilvános köszöntése ünnepnapokon, különösen az újév alkalmából. Ebbe Bernády is beletartozott polgármesterré választása után, városi főméltóságként neki is kijárt ez a tisztelet, amelyet többé-kevésbé folytattak az impériumváltás után is. Ezekhez tartoztak azon kivételes események, amelyek külön ünnepi alkalmat adtak a város számára a mulatozáshoz. Ilyen lehetett, ha egy bizonyos előljárót kitüntettek, vagy bizalmi pozícióba helyezték (pl. Lukács Béla miniszterré, majd ennek hatására díszpolgárrá választása, Sándor János esetében szintén), vagy jelesebb évfordulója, jubileuma volt. Bernády esetében csak két ilyen eseményt emelünk ki példaként: az amerikai útjából való visszatérést, valamint az királyi udvari tanácsossá való kinevezését. 1911. augusztus 19-én tért vissza a mintegy két hónapot felölelő amerikai utazásáról, ahol a földgáz kitermelésével és hasznosításával kapcsolatosan tanulmányozta a legnagyobb amerikai földgáz-feldolgozó üzemeket. A városi tanács készült az eseményre: az sajtóban meghirdették érkezését, ami 11 órára volt várható, a székelykocsárdi állomásra már reggel 6 órára kiutazott mintegy százhusz fős küldöttség, és onnan kísérte őt hazáig. Marosvásárhelyen, miután „megindult a menet a városba, ahol az egyes utcákon ezrekre menő tömeg éljenezett. A Baruch gyár előtt a gyár munkásai zászlókkal, virágokkal köszöntötték az érkezőt, ki óriási kocsisor élén gróf Teleki Samu négyes fogatán robogott be [...]. A polgármester lakására hajtott, hogy kipihenje az út fáradalmait, s erőt gyűjtsön az esti ünnepléshez [...]”¹³ Az esti banketten – a *Székely Napló* becslése szerint – mintegy nyolcszáz ember vehetett részt, „ami korántsem jelenti azt, hogy mindenki elfért, aki ott szeretett volna lenni”.¹⁴ Ugyanezen év november 7-re már a sajtó beharangozta a polgármester udvari tanácsossá való kinevezését, amely szintén a városi szervezetek, iskolák, különböző küldöttségek delegációival igyekeztek örömuiket kifejezni a városvezetőnek. A városi tanács díszgyűléssel tisztelgett az eseményen, valamint az üdvözlések folyamatos áradata valóságos ünneppé varázsolta a korabeli eseményt.

---

¹² Köszöntők hangzottak el a főispán (Sándor János), valamint a helyi előljáróság részéről (Deák Lajos, Horváth József, Sebestyén Dénes, Szakáts Péter, Szász Károly, Fenyvesy Soma stb.) *Székelység*, 1902. április 25.

¹³ *Székely Napló*, 1911. augusztus 20.

¹⁴ Uo. 1911. augusztus 22.

Ezekben az években volt a politikai karrierje csúcspontján, amely a sajtó által közvetített népszerűségéből is kiderült.¹⁵ Így alakultak ki az öt célzó ünnepélyek, melyek „forgatókönyve” csiszolódott az évek során: a nappali vagy inkább délelőtti órákban fogadta a városi küldöttséget, amelyre általában a város összes rétegéből eljuthatott, aki éppen ráért, valamint az esti órákban privát, de színvonalas, olykor akár több száz főt is megvendéglő lakomát rendezett, ahová elsősorban a városi hivatalosságok, illetve a vidéki arisztokrácia voltak a vendégei.

Mivel korabeli statisztikák nem állnak rendelkezésre egy-egy ilyen ünnepély pontos létszámáról, ezért a sajtó általi becslésre hagyatkozva a következő táblázatban a Szent György-napi ünnepélyeken részt vevők száma az alábbi:

Év	Résztevők becsült száma
1902	n. a.
1903	60–70/80 fő
1904	„nagy közönség/megtelt a tanácsház”
1907	„számos köszöntő”
1908	„mintegy 160 fő”
1910	„meghaladja a 140-et”
1912	„igen sokan táviratilag üdvözölték”
1914	„több száz üdvözlő sürgöny”
1924	„egész napos búcsújárás, rengeteg köszöntő”
1927	Transylvániában vacsora, n. a.
1930	„vacsorán több százan vettek részt”
1931	„délelőtt 110-en, a vacsorán mintegy 160-an”
1932	„Vagy száz tagnál is népesebb küldöttség”

¹⁵ Például 1914. december utolsó napján a városi tanács egy díszalbummal lepte meg Bernádyt köz- és hivatali munkásságának 25 éves évfordulója alkalmával.

1933	„kora reggeli órától kezdve sokan keresték”
------	---

A táblázat adataihoz néhány megjegyzés tartozik: nem sikerült minden évben egyértelmű adatokat nyerni, ezért azokat a mennyiséget szolgáló jelzők helyettesítik. Az adatok az esti ünnepélyek alkalmával megjelent vendégek számára utalnak. Néhány esetben – például 1913-ból – az adatok hiányoznak, de volt olyan év is, amikor nem tartózkodott Marosvásárhelyen. Ilyen volt 1911-ben, amikor Drezdában időzött, valamint 1912-ben Budapesten tartózkodott. Ilyen alkalmakkor általában táviratilag üdvözölték. A háború éveiben nem volt tanácsos a pazar lakomázás. Ezért ezekben az években szerényebben ünnepelte a város, az impériumváltást követő időszakban pedig először 1924-ben adódott alkalom, hogy méltó módon megünnepeljék Bernády névnapját (úgy, hogy arról a sajtó is érdemben beszámoljon). Az impériumváltást követő időszakban ezen ünnepelésnek a lehetőségét az is biztosította, hogy a Szent György napja román egyházi (kvázi állami) ünnepként (április 23.) volt jegyezve, így ennek kitöltése kapóra jöhetett a város magyar polgárainak is. A társasvacsorák, ünnepek kötetlen beszélgetései által informálisabb keretet adtak a városi politizálásnak, hiszen legtöbb ilyen alkalommal megjelent a város teljes előljárósága, tanácsstagok, a gazdasági élet befolyásos személyei. Így tehát a formálisabb rész (köszöntő beszédek) után minden bizonnyal Bernády egyik azon terepei közé tartozott, ahol terveiről be tudott számolni, városi támogatottságát meg tudta szervezni.

Ilyen előzményekkel és ünneplési hagyományokkal látott hozzá a város polgársága megrendezni Bernády György 70. születésnapjára ünnepsorozatát. Az ünnepelt 1864. április 10-én született, és mivel a születési évforduló viszonylag közel esett névnapjához, ezért a két eseményt igyekeztek egybe szervezni. Az ünnepek – szerkezet, lefolyás és rendezés tekintetében – három külön eseményre oszthatók: kronológiailag az első április 14-ére volt szervezve, egy igencsak összetett ünnepcsorozat, amely a „reformátusok” köszöntése volt. A második alkalom április 21-én volt, és ez az „előkelőség” ünnepeként számított, ugyanis itt azon nagybirtokos arisztokrata társaság volt jelen, aki nem vett részt az előző, kollégiumi ünnepségen. A harmadik április 23-ára volt szervezve, vagyis a tulajdonképpeni névnap előestéjére, amely a legnagyobbak számára számított, ahová a város legtöbb polgárát látták vendégül. A helyi és országos hírlapok folyamatosan tudósítottak az eseményekről, és közölték a köszöntők tömkelegét.

A reformátusok ünnepe

Április 10-én kezdte a hónap végéig szinte folyamatosan tartó köszöntések sorozatát a helyi sajtó. Dr. Kovácsy Albert közjegyzőnek a *Reggeli Újság*ban megjelent köszöntőjével kezdi meg az ünneplést a város: „Mindenért, amit alkottál és tettél, köszönet Neked Bernády György.”¹⁶ Másnap külön közleménnyel jelentkezik a napilap arról, hogy összeült egy előkészítő bizottság, és eldöntötték, hogy a nagy ünnepséget április 23-án a Transylvánia szálló nagytermében rendezik meg, addig a Református Kollégium diáksága, tanári kara és a szülők köszönhetik fel április 14-én az ünnepeltet.¹⁷ A kollégiumi ünnepély is két részből állt: egyrészt a Kollégium dísztermében tartott gála, ahol a program szerint felcsendült a királyi Románia korabeli himnusza, majd az ünnepélyt gróf Toldalagi József nyitotta meg, miután számos alkalmi beszéd és zenés előadás elhangzott.¹⁸

Bár élete vége felé Bernády számára fontos teret nyert a vallásosság, fontos kiemelni, hogy első polgármesteri időszakától kezdve fontos világi pozíciót töltött be a református egyházon belül. Az impériumváltásig egyházkerületi főgondnok volt, majd 1922-től a Református Kollégium főgondnokává választották. Románia parlamenti képviselőjeként igyekezett megmenteni a felekezeti oktatás sorsát, ebből kifolyólag ismerte a történelmi egyházak korabeli vezetőit. Ilyen szempontból nem meglepő, hogy az Erdélyi Református Egyházkerület képviseltette magát a Kollégiumban rendezett ünnepségen, ahol megjelent az Egyházkerület Igazgatótanácsának delegációjában Vásárhelyi János püspök helyettes (1936-tól püspökké választották), főjegyző, gróf Teleki Artur, egyházkerületi főgondnok és Bernády „munkatársa” a Nemzeti Liberális Párttal 1926-ban folytatott tárgyalások alkalmával, valamint dr. Illés Gyula tanügyi előadó tanácsos.¹⁹ Alkalmi beszédet mondott Nagy Endre kollégiumi igazgató, a szülők nevében Kovács Andor gyógyszerész,²⁰ a diákok nevében pedig Barabásy László tanuló köszöntötte az ünnepeltet. Továbbá elhangzott egy alkalmi költemény is, amelyet Gagyi László tanuló írt és adott elő. Gyakorlatilag az egekig magasztalták az ünnepeltet, emlékül és ajándékul megfestették a díszterem számára Bernády arcképét.

A rendezvény főbb beszédeiből egy kiadvány készült, amelynek bevételeiből a kollégiumnál levő „Bernády-alap” gyarapítását tervezték. Ebben a kollégiumi beszédek után

---

¹⁶ *Reggeli Újság*, 1934. április 11.

¹⁷ Uo. 1934. április 12.

¹⁸ Uo. 1934. április 14.

¹⁹ Makkai Sándor püspök beteg volt, ezért nem lehetett jelen, amiért Bernády, mint jó ismerőse, sajnálatát fejezte ki, gyógyulást kívánva.

²⁰ Kovács Andor (1891–1948) marosvásárhelyi gyógyszerész a Sas gyógyszertár tulajdonosaként válik ismertté, amely a 30-as években Erdély egyik legjobban felszerelt gyógyszertára lesz. PÉTER H. MÁRIA 2013, 397–398.

függelékként kiadtak az április 23-i nagyünnepségi beszédek közül is kettőt.²¹ Bernády ez alkalommal mondott beszédében kifejezte meghatódottságát, valamint kitért arra, hogy: „... én nem voltam soha és nem vagyok most se barátja a személyi kultusznak, [...] messze elkerültem a múltban és elkerülöm most is az ünnepeletet.”²² Magyarázkodó hangnemben kifejtette, hogy ha tőle függ, nem engedte volna az ünneplést ez alkalommal (állítása szerint ennek tényét az utolsó percekig titkolta tőle Nagy Endre kollégiumi igazgató barátja, akivel emiatt szinte összevesztek), de utólag önmagát ismételve beismerte, hogy „ez ünnepséget illetően nem nekem, hanem Ő neki [Nagy Endrének] volt igaza”.²³ Bernády retorikájához hozzátartozott az önmagával vívódó fordulat, amely által a szerénység kötelező kifejezése is helyet kapott, még abban az esetben is, ha a valóságban ezek csak az udvariasság kötelező formuláiként szolgáltak.

A kollégiumi nyilvános ünnepélyt „házi estlakoma” követte a kollégiumi konviktus helyiségében, ahol a sajtó mintegy 80 tagú társaságról számolt be, amely késő éjjeli órákig tartózkodott a vacsorán. Tizennégy pohárköszöntő is elhangzott.²⁴

A nagyünnepség

Az október 23-i ünnepség előtt a sajtó folyamatosan „agitált” a kellő számú városi polgárság megmozgatására, amely kétségkívül hatásos módszernek bizonyult. Az ünnep megszervezését a marosvásárhelyi OMP vállalta magára, Sebess Jenő elnök irányításával. A népünnepély reklámozása mellett a sajtó beszámolt arról is, hogy más „magánünnepések” sorakoztak még a városon és környékén, „valóságos ünnepi hétté avatva ezen időszakot, melyet a társadalom ősz vezérének szentelt”.²⁵

Ilyen alkalom lehetett április 21-én gróf Máriaffy Lajos és neje pazar vendéglátásában a maroszentgyörgyi kastélyukban, ahol a díszes vendégsereg a vidéki főúri társadalomból tevődött össze.²⁶ Közben gőzerővel ment a készülődés, semmit nem bíztak a véletlenre. Az ünnepség előkészítő bizottsága elkészítette a kétrészes ünnepség programját: délelőtt 11 órától a Transylvánia nagytermében lesz a nagyünnepség, valamint este ugyancsak a Transylvánia éttermében ünnepi bankettre várják a nagyérdeműt. Meghatározták továbbá a délelőtti ünnepség ülésrendjét: az első hat sort a küldöttségek számára tartották fenn, valamint a

---

²¹ Bernády – Emléksorok, 1934.

²² Uo. 26–27.

²³ Uo. 29–32.

²⁴ A sajtó szerint ezek közül a legközvetlenebb hatást báró Kemény János „keresetlen beszéde váltotta ki”.
Székelyszó, 1934. április 22.

²⁵ Uo.

²⁶ Uo.

hölgyközönség a páholyokból figyelheti a rendezvényt.²⁷ A hölgyek a páholyi ülőhelyek mellett egyéb feladatot is kaptak: „szó van valami különösen kedves ötletről: hetven szál szegfű átnyújtásáról, hetven szépasszony, széplány kezéből [...]”²⁸ A társasvacsorára jelentkezni Bíró Istvánnál (a helyi OMP titkára), a Transylvánia portáján, valamint a *Reggeli Újság* szerkesztőségében lehetett. Ennek ára ital nélkül 25 lejbe került, amely megfelelt egy korabeli, újévkor rendezett hagyományos városi polgári bál árának.

Az ünnepnapon az egyesületek lobogóik alatt vonultak fel a délelőtti ceremóniára a Transylvánia színháztermében, amely zsúfolásig megtelt. A terem felállással köszöntötte az ünnepeltet, miután felcsendült a királyi himnusz, amelyet Fekete Gyula ügyvéd ünnepi megnyitóbeszéde követett. Az ünnepi szónok elsősorban a Bernády első polgármestersége alatti városfejlődés látható vívmányait emelte ki.²⁹ A magyar közméltóságok közül Árkossy Jenő a vármegyei OMP nevében köszöntötte az ünnepeltet, megköszönte, hogy „a vármegye magyarságának mindenkor segítője és tanácsadója volt”.³⁰ Külön köszöntötték a gyáriparosok, kereskedők, a földművesek, a szántóvető gazdák és az ifjúság, valamint az iskolák küldöttei. A megyevezetés részéről Pavel Popa alprefektus volt jelen, aki méltatta munkásságát, valamint kívánta, hogy „továbbra is a magyarság javára dolgozhassék Bernády, akit a túloldalon is becsülnek és méltányolnak”.³¹ A volt megyei és városi vezetőséggel hagyományosan (de személyfüggően) jó kapcsolatot ápoló Bernádyt táviratban köszöntötte Ioan Vescan volt prefektus és Ioan Pantea volt polgármester. Habár a városvezetés részéről Dandea polgármester egyéb elfoglaltságaira hivatkozva nem jelent meg, az interimár bizottság küldötte, Ion Iancu tolmácsolta a Városháza üzenetét Bernádynak: „Marosvásárhely városa és környéke magyar kultúrájának erősítésére elévülhetetlen alkotásokat emelt [Bernády]. Ma más irányzata van a városvezetésnek. Azt hisszük azonban, hogy a két irányzat nem gátolja, hogy közös munka jöhessen létre. Kívánjuk, hogy amint mi megértettük Bernádyt, [az ő] tanítványai is megértsenek bennünket.”³²

Bernády válaszában megköszönte a sok jókívánságot, de legerőteljesebben Dandea üzenetére reflektált: „Ma is az egyenlő elbánás kell, hogy vezesse azokat, akik felelős helyen ülnek. Ez [vagyis itt Iancu üzenetére utal, ami a „más irányzatot” illeti] azonban nem azt jelenti,

---

²⁷ *Reggeli Újság*, 1934. április 19.

²⁸ *Székelyföld*, 1934. április 15.

²⁹ *Bernády – Emléksorok*, 1934, 39–43.

³⁰ *Reggeli Újság*, 1934. április 25.

³¹ Uo.

³² Az eredeti szöveg román nyelven: *Gazeta Mureșului*, 1934. április 29. A szerző kiegészítéseivel.

hogyan ne a polgárság többségének akarata érvényesüljön a város vezetésénél. Mert csak így érhető el, hogy minden polgár megelégedett legyen ebben a városban.”³³

Az este 9 órától kezdődő vacsorán részt vevők pontos létszámát a sajtó nem tudta felbecsülni, azonban az ünnepség előtti napon hírül adta, hogy több mint 400 ünnepelni vágyó vendég jelentkezett. A banketti helyzetjelentést pedig nemes egyszerűséggel oldotta meg a tudósító: „olyan népes bankett volt, amilyent még nem látott ez a város”.³⁴ A vacsorát a főszervező Sebess Jenő, az OMP városi elnöke nyitotta meg, a pohárköszöntőt pedig Paál Gusztáv, a Református Kollégium volt igazgatója tartotta. Ezután többé-kevésbé megismétlődtek azok a szónoki köszöntők, amelyek a délelőtti ünnepségen is elhangzottak, másodjára kötetlenebb formában. A tudósító vélhetően a népes vendégsereg okozta zajban nem tudott minden részletre odafigyelni, de néhány súrlódás jellegű foszlányt kimentett az utókor számára a vacsoráról: Árkossy Jenő „Bernády legnagyobb alkotásának azt a győzelmet mondotta, amelyet önmagán aratott, amikor a megoszlott magyarság egymásra találását lehetővé tette. Ugron András nyomban reflektált a felszólalásra, és azt mondotta, hogy Bernády sohasem hagyta el a magyarságot, csupán más utat választott fajának szolgálatára, mint amelyet mások helyesnek véltek”.³⁵ Bernády családjával vett részt a vacsorán, amelyről gyengélkedésére való hivatkozásával éjfél körül távozott.

Az ünnepi hangulat a sajtó révén még napokig eltartott, a magyarországi sajtó és rádió is beszámolt a nagyszabású eseményről.³⁶ Kétségtelen, hogy ezzel a népünnepellyel Bernády György első polgármestersége idején „felépített” sikereit ünnepelték, a „székelység Ibsenjétől”, a „talán időnk legjobb koponyájáig” szinte minden elképzelhető magasztos jelzővel illették személyét. Méreteiben pedig a két világháború közötti Marosvásárhely legnagyobb népünnepélyének tekinthető, amelyen minden társadalmi osztály képviseltethette magát. Ez volt életében az utolsó esemény, ahol ünnepeltként a városi társadalmi körök számára központi szerepet kapott. A sajtó jelentősen kivette részét a toborzásból, a „magyar kisebbség” ünnepeként hirdetvén meg az eseményt, kihangsúlyozva azt a felszólítást, hogy aki részt vesz, „az magát és véreit becsüli meg”. A több napra is felosztott ünnepi sorozat jelzi, hogy Bernádynak nem csupán tudomása volt róla, minden állítása ellenére (amely leginkább udvariassági fordulatból fakadt), hanem tudatosan is szervezte, hogy évfordulóját szinte minden

---

³³ *Reggeli Újság*, 1934. április 25.

³⁴ Uo.

³⁵ Ez nyilvánvalóan a korábbi Magyar Polgári Demokrata Blokk és az Országos Magyar Párt helyi szervezetének az 1929-től húzódó konfliktusára, majd az 1933-as „békekötésére” utalt.

³⁶ Kolozsváron, az *Ellenzék* hasábjain Spectator (Krenner Miklós) üdvözölte régi ismerősét.

társadalmi réteggel meg tudja ünnepelni. A sajtóban megjelent két költemény pedig méltó módon megkoronázta az ünnepelt kultuszának továbbélését az utókor számára.

In *Bernády, a városépítő*. Coord. Pál-Antal Sándor, Szerk. Pál-Antal Sándor, Nagy Miklós Kund, Fodor János. Alutus – Csíkszereda, 2015, 425–436.

